

Premi BBVA Sant Joan

Albert Forns Canal Abans de les cinc som a casa

edicions
62

ALBERT FORNS CANAL

Abans de les cinc
som a casa

Edicions 62

Barcelona

Aquesta obra ha guanyat el Premi BBVA Sant Joan 2020
de literatura catalana, convocat per la Fundació
Antigues Caixes Catalanes.

El jurat del Premi ha estat compost per Jordi Coca, Pere Gimferrer,
Giuseppe Grilli, Gemma Lienas, Carme Riera i Joan Carles Sunyer.

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol
forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació
d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu
adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org)
si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra
(www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats.

El paper utilitzat per a la impressió d'aquest llibre té la qualificació de paper
ecològic i procedeix de boscos gestionats de manera sostenible.

Primera edició: agost del 2020

© Albert Forns Canal, 2020

Per mediació de MB Agencia Literaria, S.L.

Aquesta obra ha comptat amb el suport de les Beques d'Esriptura
Montserrat Roig del programa Barcelona Ciutat de la Literatura
de l'Ajuntament de Barcelona, i amb una ajuda per a la recerca de
la Central European University Foundation de Budapest.

© d'aquesta edició: Edicions 62, s. a.
Diagonal, 662-664. 08034 Barcelona
info@grup62.com
www.edicions62.cat

Fotocomposició: La Letra, S.L.

DIPÒSIT LEGAL: B. 12.795-2020
ISBN: 978-84-297-7889-2

El 21 de juny de 2015 vaig comprar una vida.

Era diumenge, i com la majoria de diumenges jo voltava pel mercat de Sant Antoni, remenant llibres vells, quan en una de les parades vaig trobar una pila de llibretes relligades amb una goma de pollastre. I mira que al costat hi havia primeres edicions de clàssics catalans introbables, i una mica més enllà uns quants pamflets de la Segona República, i al fons treia el cap una col·lecció de manuals d'excursionisme fantàstics, però jo em vaig anar a fixar en les llibretes, l'aneguet més lleig de la parada.

La de dalt de tot només tenia una etiqueta a la coberta i hi posava «Diari 1970-1971». La vaig deslliurar de la goma elàstica i vaig començar a fullejar-la. Era tota escrita a mà, plena des de la primera pàgina fins a l'última, en català normatiu i amb una lletra clara i entenedora. Centenars d'anotacions, de les anotacions d'algú, ves a saber qui. En aquella primera llambregada hi vaig veure viatges per Europa i descripcions del dia a dia a la Barcelona de llavors. I n'hi havia més: «1969-1970», deia el segon quadern, «Diari de l'1 de gener al 7 de juny de 1979», posava el tercer, i així fins a tretze. Tretze llibretes. Els diaris personals d'algú, venuts de qualsevol manera.

—Què coi són, aquestes llibretes, mestre?

—Són els diaris d'un de la Telefònica —em va dir el llibreter, un paio eixut i amb barba—. L'home hi anotava el que feia cada dia...

—I de quins anys parlem?

—Crec que acaben el 1980, són uns quinze anys.

—Quant en demana?

—Tres-cents euros.

—Au, va! Deunidó!

El cor m'anava a cent per hora, perquè tres-cents euros no eren cap ganga, per un picatecles precari com jo, però allò era una troballa única. Que en fa d'anys que vinc i no els havia vist mai, els diaris de mitja vida. I encara millor, els diaris de mitja vida... en venda! Qui se la ven, una cosa com aquesta? M'hi vaig entretenir una estona més, fullejant-los sota la mirada burleta del llibreter, que em guaitava amb els ulls del pescador quan sap que la presa ha queixalat l'ham i només és qüestió de paciència. Crítiques cinematogràfiques, acurades descripcions d'esglésies. En una entrada hi parlava d'una tal Grazia, més endavant d'una Angelina. Quan és a Ginebra apunta que fan una «fondue desmesurada: no podem acabar-nos-la» i el que li costa en francs suïssos. Un dia va al dentista per un queixal «que em fa la guitza», l'endemà compra òperes a Discos Castelló i una mica més enllà anota el saldo de mitja dotzena de comptes d'estalvi. Tiquets de tota mena enganxats entre els textos, ara un bitllet del tramvia de Düsseldorf, ara l'entrada dels museus del Vaticà. Les pàgines anaven numerades, i la primera llibreta en tenia dues-centes. Això volia dir que tot el feix de quaderns devien ser unes dues mil pàgines. Hi ha material a manta, recordo haver pensat, una infinitat d'escenes. També vaig imaginar-me la

mà d'hores que s'hi devia haver passat el telefonista aquest per escriure-les. Només per això ja valien tots els euros que en demanaven. Finalment, fent un gran esforç, les vaig tornar a deixar allà on eren. «Haig de pensar-m'ho», li vaig dir a l'amo, i ell em va fer que sí amb el cap, sorneguer, mentre tornava a empresonar-les amb la goma elàstica.

Em vaig allunyar uns metres del mercat, necessitava aire i distància. Primer devia felicitar-me, molt bé nano, per una vegada no has cedit a la compra compulsiva, però de seguida va arribar l'angoixa: vindrà algú altre i te les fotrà. Vaig trucar a l'Emma, que aquell diumenge treballava, i li vaig explicar la troballa. D'aquella telefonada només en recordo que li deia «és una vida per escrit», i que tota l'estona afegia «però són massa diners». El veredicté? Que no m'ho pensés tant i ho fes, just el que necessitava sentir. Vaig anar a treure quartos del caixer i en tornar a la parada vaig fer un últim intent.

—Miri, que em penso que me les enduc, les llibretes aquestes. Però oi que m'arreglarà una mica el preu? Deixem-ho en dos-cents euros, ni per tu ni per mi!

—No puc, ja has vist que són una peça única... Són tres-cents euros, no ho puc rebaixar més —em va dir el llibreter de la barba, mantenint-se ferm.

La negociació estava acabada, però tot i això vaig executar els darrers passos de la dansa, fent veure que m'ho pensava uns segons més. Durant l'estira-i-arronsa m'havia fixat en un títol que li havia fullejat la setmana abans, *La klàxon i el camí* del Carles Sindreu, vallesà com jo, i vaig tenir una idea desesperada.

—Va, doncs ho deixem en tres-cents euros si em regala el Sindreu.

L'home va remugar, però finalment va deixar anar un «entesos», i a mi em va quedar una sensació de victòria agredolça: m'enduia les llibretes, que és el que volia, tot i haver-ne pagat una calerada considerable. De fet, n'esquitxava fins a l'últim cèntim, sense ni una trista rebaixa, cosa que deia més aviat poc de la meva capacitat negociadora. I el Sindreu? El Sindreu feia molta patxoca, però al costat de les llibretes era un plat de segona.

*

Aquell diumenge 21 de juny de 2015 no només vaig comprar quinze anys del dia a dia d'un barceloní anònim. Amb les tretze llibretes també comprava el protagonista d'aquest llibre. Vist amb perspectiva, tres-cents euros per una vida no estan gens malament.

Evidentment, la tarda d'aquell diumenge me la vaig passar amorrat als dietaris. Tenia un munt de preguntes: qui era, aquell treballador de la Telefònica? Un enginyer? Un operari de centraleta? Era viu, encara? D'on li venia, aquesta dèria d'escriure? I com podia ser que els seus quaderns, una de les seves possessions més personals, haguessin arribat fins a mi?

Un cop endreçades cronològicament, la primera llibreta ja resolva alguns dubtes en l'anotació inaugural, d'una sola línia i escrita en bolígraf blau:

Dijous 1 setembre de 1966 – Avui fa 37 anys (1-9-29) que vaig ingressar a la CTNE.

Aquell dia no va escriure res més, i ho reconec, un inici tan anticlimàtic era poc prometedor. Però a base de rumiar-hi vaig pouar-ne molta informació, d'aquella frase sense suc ni bruc. Per començar, vaig confirmar que la CTNE era la Compañía Telefónica Nacional de España, i això lligava amb allò dels «diaris d'un de la Telefònica» que havia dit el de la barba. A la coberta d'aquella primera llibreta fins i tot hi havia estampat el logotip antic de la companyia.

D'aquella estrena en vaig deduir dues coses més. La primera és que trenta-set anys a la mateixa empresa són una eternitat, insòlit avui en dia. Probablement va entrar-hi de jove, i per tant aquell 1966 ja devia estar a prop de jubilar-se. I si el 1929 en tenia vint-i-pocs, l'altra suposició era que el dietarista-telefonista no va néixer gaire més enllà del 1900, i per tant podia posar la mà al foc que ja era mort: si encara fes la viu-viu, tindria prop de cent vint anys i sortiria al llibre Guinness dels rècords, al costat d'aquell supercentenari de Migjorn.

També m'intrigava el català tan normatiu que escrivia. Durant la tarda d'aquell primer cop d'ull a les llibretes vaig detectar algun «ting» entranyable, i més tard un «troç» i una «ventatja» mentre fullejava caòticament els quaderns. Però tret d'això el misteriós escriptor gastava una llengua cent per cent fabriana, i això no era gens comú a mitjans dels anys seixanta. Els meus avis devien néixer una mica més tard que ell i ni parlar-ne, d'aprendre de lletra en català: fins que es va morir, la meua àvia omplia la llista del mercat de *sanaories* i *mansanes*, escrites tal com raja. Com podia ser, que aquest paio de la Telefònica tingués tant domini d'una llengua prohibida?

*

En les anotacions de la segona llibreta hi apareixia la tal Grazia constantment:

Dissabte 18 de gener de 1969 – Amb Grazia. Dia clar i fred. Pugem al Tibidabo des de la Vall d'Hebron. Un cop a dalt, faig fotos del Sagrat Cor. Dinem al Marisa (160 pts) i baixem per Vallvidrera. Abans de les cinc som a casa.

I Grazia també era omnipresent a d'altres llibretes, com la tercera, la quarta o la cinquena. Fan encàrrecs per Barcelona, viatgen per Europa a Basilea, Luxemburg, Bonn. Les penúries per trobar habitació, un doloret sobtat al cor a Milà i, més tard, la visita a un cardiòleg d'urgència. Era la seva dona, aquesta Grazia amb zeta?

*

I ell, com se deia? Els cognoms del dietarista van ser impossibles d'aclarir, aquell primer dia, però el seu nom de pila va treure el cap ben aviat. A la portada de la setena llibreta hi posava «Diario Ilario», i allò em va fer ballar el cap una bona estona: Ilario? ILARIO? De debò? De veritat que aquest model perfecte de fabrianitat es deia Ilario, i no Hilari o Hilario? No ho veia clar, perquè, per començar, aquell «Diario Ilario» de la coberta no estava escrit amb la mateixa lletra que els centenars de pàgines de l'interior dels quaderns. I per què «Diario» en castellà, si aquelles llibretes respiraven catalanor per tots els punts i comes?

No vaig parar fins que vaig confirmar que es deia Hilari, i no va ser en cap pàgina concreta, sinó en un dibuix infantil que va relliscar d'un dels quaderns. A la il·lustració hi apareixen tot de personatges identificats amb una lletra irregular, precal·ligràfica: dues nenes, Verònica i Natàlia, un pare, una mare i després el nostre Hilari.

*

Al vespre, quan l'Emma va tornar de la feina, li vaig ensenyar els diaris i de seguida s'hi va engrescar tant com jo. Vam llegir-ne uns quants fragments en paral·lel, aturant-nos per comentar en veu alta el que anàvem descobrint. Tenia sortides bones, aquest Hilari, però totes aquelles escenes al vol eren petits traços d'una gran rutina, i no les respostes en majúscules que jo confiava trobar. Perquè si aquell matí vaig viure l'embruix de les tretze llibretes, a la tarda ja n'havia constatat la impenetrabilitat.

Suposo que m'esperava un text que es desplegués davant meu, com una autobiografia amb l'escriptor presentant les credencials, amb introducció, nus i desenllaç, com un fulletó per entregues, potser amb un *dramatis personae* i tot. Però no hi ha res més elusiu que uns diaris personals, que comencen in media res i sense una semblança a la solapa. Perquè l'autor els escriu per consum propi i ell prou que es coneix: sap com es diu i on treballa, no li cal apuntar-ho. Per no tenir, cap de les tretze llibretes no tenia ni aquella primera pàgina de les Moleskine, on hi diu:

«En cas de pèrdua, retorneu aquesta llibreta a: _____.
Sereu recompensats amb _____ \$».

Segurament pel tal Hilari era normal anar al gra i saltar-se les obvietats, però pel lector accidental com jo aquella falta de context era nefasta, perquè m'obligava a navegar pels diaris sense cap balisa on agafar-me. Quan l'home escriu cinc dies cada setmana «Feina normal», per exemple, a quina feina es refereix? On anava i quin horari feia?

Curiosament, totes aquestes dades personals que el dietarista s'estalvia són la informació que se'ns demana des del minut zero a les xarxes socials, el que alguns profetes tecnològics van batejar —sens dubte, precipitadament— com «els diaris del segle XXI». Quan t'apuntes a una plataforma d'aquestes, Facebook, per exemple, d'entrada et pregunten el nom, l'e-mail i la data de naixement, i abans de penjar el primer bon dia ja t'han demanat una fotografia somrient i que especifiquis de què treballes i si ets solter o casat. De seguida necessitaran l'adreça i el número de telèfon —per confirmar que el compte és teu, que tu ets tu, vaja, que no se sap mai— i ja que hi som posats, sabran els teus grups de música i les teves pel·lícules preferides abans no hagis tingut temps de badallar. Quan va crear el seu monstre, Mark Zuckerberg tenia ben clar que l'invent no anava de trobar el nou Tolstoi, sinó de connectar, i va crear la pàgina com una guia telefònica gegantina, un catàleg relacional mundial amb els noms i els detalls a la vista perquè amics i coneguts ens poguessin localitzar. Als diaris de l'Hilari, en canvi, hi falta tota aquesta informació bàsica, i aquell mateix diumenge vaig adonar-me que, o bé em submergia del tot en les llibretes

i en començava un buidatge exhaustiu, o no hi hauria manera de dibuixar el retrat robot del personatge.

Hi havia una altra opció, és clar: abandonar el projecte i enterrar les tretze llibretes a la biblioteca, al costat del Sindreu i tants llibres que un dia vaig tenir la imperiosa necessitat de comprar però que mai no llegiré. Però els tres-cents euros de l'ala m'obligaven a esforçar-m'hi una mica més. I ser un tantlapeça sense feina fixa tenia una cosa bona, almenys: tenia tot el temps del món per capbussar-me al llibretam.

*

Aquella nit, amb l'Emma vam fer les nostres apostes sobre l'enigmàtica Grazia. Ella sostenia que vivien junts, però jo havia trobat alguns indicis contradictoris durant aquella primera inspecció al material. A la cinquena llibreta, per exemple, durant un viatge a Roma, demanen una habitació amb dos llits per separat. I el Nadal de 1974, a la llibreta sisena, l'Hilari dina amb la família, mentre que Grazia celebra les festes amb una altra colla d'amics, presentant-se amb una ampolla de xampany a casa d'un tal doctor Vidal. Ens vam adormir dubtant si estaven casats, com tocava a l'època, però convençuts que no tenien fills: en la societat canallacèntrica en què vivim, si n'haguessin tingut serien els protagonistes absoluts dels dietaris.